

4. Касцюкова, І. БССР у гады Вялікай Айчыннай вайны (1941—1945 гг.), IX клас / І. Касцюкова // Беларус. гіст. часоп. — 2005. — № 5.
5. Космач, В. Вторая мировая война: уроки истории и современность / В. Космач // Гісторыя: праблемы выкладання. — 2005. — № 3.
6. Корзюк, А. Асноўныя вынікі і ўрокі Другой сусветнай і Вялікай Айчыннай войнаў (IX клас) / А. Корзюк // Беларус. гіст. часоп. — 2007. — № 4.
7. Лемяшонак, У. І. Да 60-годдзя Вялікай Перамогі савецкага народа над нямецка-фашысцкімі захопнікамі / У. І. Лемяшонак // Чалавек. Грамадства. Свет. — 2005. — № 1.
8. Ліхараў, І. Другая сусветная вайна і Вялікая Айчынная вайна савецкага народа: матэрыялы да ўрокаў і спецкурса / І. Ліхараў // Беларус. гіст. часоп. — 2005. — № 5.
9. Лукашенко, А. Г. Память и правду о Великой Отечественной будем хранить вечно: выступление на параде войск Минского гарнизона в честь празднования 60-летия Победы в Великой Отечественной войне / А. Г. Лукашенко // СБ — Беларусь сегодня. — 2005. — № 87.
10. Мальцев, Л. Великая Победа: уроки и выводы / Л. Мальцев // Беларус. думка. — 2005. — № 5.
11. Паўлоўскі, А. Разгром фашизму. Урокі Вялікай Айчыннай вайны / А. Паўлоўскі // Беларус. гіст. час. — 2005. — № 5.
12. Черняк, А. Кого мы победили? / А. Черняк // Беларус. думка. — 2005. — № 4.
13. Черняк, А. Кто их победил? / А. Черняк // Беларус. думка. — 2005. — № 5.

Пачатак Вялікай Айчыннай вайны

Урок сусветнай гісторыі, IX клас

Л. Р. Паўлава, настаўніца гісторыі і грамадазнаўства ДАУ «Краснадворскі вучэбна-педагагічны комплекс “дзіцячы сад — сярэдняя школа”» Салігорскага раёна

Мэта: пазнаёміць вучняў з асноўнымі падзеямі пачатку Вялікай Айчыннай вайны.

Задачы:

- пашырыць веды вучняў аб Вялікай Айчыннай вайне, выкарыстоўваючы ІКТ;
- садзейнічаць фарміраванню навыкаў самастойнага пошуку інфармацыі і навыкаў выкарыстання ІКТ;
- садзейнічаць выхаванню патрыятычных пачуццяў, пачуцця годнасці да гераічнага мінулага.

Тып урока: камбінаваны.

Форма ўрока: урок-прэзентацыя.

Забеспячэнне ўрока: падручнік для IX кл. «Сусветная гісторыя найноўшага часу, 1918—1945 гг.» / пад рэд. Г. А. Космача; мультымедыяпраектар, камп’ютар, праграмае забеспячэнне Microsoft Power Point.

План урока

1. Арганізацыйны момант.
2. Напад Германіі на СССР.
3. Бітва пад Масквой.
4. Стварэнне антыгітлераўскай кааліцыі.
5. Уступленне ЗША ў вайну.
6. Баі на савецка-германскім фронце летам 1942 г.

Ход урока

Настаўнік. На мінулым уроку мы пачалі вывучэнне раздзела «Другая сусветная вайна. Вялікая Айчынная вайна Савецкага Саюза». Вы даведаліся аб прычынах Другой сусветнай вайны, асноўных ваенных дзеяннях, якія адбываліся ў Еўропе. Зараз мы правядзём гістарычную гульню «Выбівалы», правілы якой вы ўжо ведаеце.

Кожны называе слова, якое адносіцца да мінулай тэмы. Калі вучань, на якім спыніліся, больш слоў не ведае, ён выбывае з гульні.

Вучні разам з настаўнікам фармулююць мэту і знаёмяцца з планам урока.

— Напачатку ліпеня становішча на савецка-германскім фронце заставалася надзвычай цяжкім. Акрылены ўласным поспехам, сапернік ірваўся ў цэнтр краіны. 8 ліпеня 1941 г. у стаўцы Гітлера было прынята рашэнне працягваць ваенную аперацыю на ўсходзе па плане «Барбароса».

Групе армій «Поўнач» (камандуючы генерал-фельдмаршал Лееб) загадана захапіць Ленінград і вымусіць Балтыйскі флот капітуляваць; групе армій «Цэнтр» (камандуючы генерал-фельдмаршал Бок) — зраўняць з зямлёю Смаленск і адкрыць шлях да Масквы; групе армій «Поўдзень» (камандуючы генерал-фельдмаршал Фундштэт) загадана захапіць Кіеў і авалодаць Данбасам і Чарнаморскімі базамі марскога флоту.

Усе былі ўпэўнены ў хуткай перамозе Германіі над СССР. Ужо вырашаліся далейшыя аперацыі — паходы ў Афрыку і на Сярэдні Усход. На вырашальным Смаленскім напрамку гітлераўцы мелі значную перавагу як у жывой сіле, так і ў тэхніцы. Аднак на ўдары саперніка савецкія войскі адказвалі актыўнымі контрударамі. З кожным днём бітва прымала ўсё пярэйшы размах. Страты былі з абодвух бакоў. Шаснаццатага ліпеня фашыстам удалося ўварвацца ў Смаленск, але за месяц напружанай бітвы іх сілы паступова вычэрпваюцца. Тэмпы прасоўвання групы «Цэнтр» прыкметна змяншаюцца. Гітлераўскае камандаванне было вымушана спыніць наступ у цэнтр. Гэта азначала правал спробы маланкава захапіць Маскву. У канцы жніўня савецкія войскі наносіць шэраг удараў па групіроўках праціўніка. У гэты ж час быў вызвалены горад Ельня Смаленскай вобласці. Але згрупаваўшыся, войскі

праціўніка зноў наносіць сур'ёзныя ўдары, і Стаўка 10 верасня загадае Заходняму фронту спыніць наступальныя аперацыі. Падчас Смаленскай бітвы нямецка-фашысцкія войскі прасунуліся ад Дняпра на 170—200 км. Але група войскаў «Цэнтр», страціўшы шмат людзей і баявой тэхнікі, замарудзіла наступленне ў глыб краіны. Нямецкія танкавыя дывізіі вымушаны былі спыніцца на далёкіх падступах да Масквы. Чырвоная Армія за першыя месяцы вайны страціла каля паловы танкаў і самалётаў і значную частку асабовага складу.

Заданне для класа: вызначыце прычыны няўдач Чырвонай Арміі ў пачатковы перыяд вайны.

Вучні самастойна працуюць з падручнікам. Настаўнік рэзюмуе, што, нягледзячы на ​​мужнае супраціўленне савецкіх войскаў, германскія войскі восенню 1941 г. рушылі на Маскву.

Вучань. Бітва пад Масквой працягвалася з 30 верасня 1941 г. па 20 красавіка 1942 г. і з'явілася найбуйнейшай да таго часу бітвай у Другой сусветнай вайне. Усяго ў ёй удзельнічалі больш за 3 млн чалавек, да 3 тыс. танкаў, больш за 2 тыс. самалётаў, 22 тыс. мінамётаў. Паказальна тое, што перамога ў гэтай бітве была здабыта пры большай сіле праціўніка. Фашысцкія войскі да пачатку савецкага контрнаступлення (5 снежня 1941 г.) пераўзыходзілі савецкія ў жывой сіле ў 1,5 раза, у артылерыі — у 1,4 і танках — у 1,6 раза. І толькі па авіяцыі Чырвоная Армія ў 1,6 раза пераўзыходзіла праціўніка. (Прагляд кінахронікі «Бітва пад Масквой».)

Генеральнае наступленне гітлераўцаў на Маскву пачалося 30 верасня ўдарам 2-й танкавай групы па войсках Бранскага фронту. 2 кастрычніка на пазіцыі Заходняга і Рэзервовага франтоў абрынуліся асноўныя сілы групы войскаў «Цэнтр». Савецкія войскі ўпарта адбівалі ўдары ворага. Аднак слабасць іх абарончых пазіцый і перавага ворага ў жывой сіле і тэхніцы дазволілі ім у першы ж дзень наступлення ўклініцца ў паласу абароны нашых войскаў.

Грудзьмі ўсталі масквічы на абарону горада. У ліпені былі сфарміраваны 12 дывізіяў народнага апалчэння, 56 знішчальных

батальёнаў, 25 працоўных і камуністычных батальёнаў. Сотні тысяч жыхароў сталіцы ў восеньскую сцюжу і бездарожжа рабілі абарончыя збудаванні. За кароткі тэрмін былі пабудаваны абарончы пояс і ўмацаванні. Працітанкавыя равы, лясныя завалы, металічныя «вожыкі» перасякалі Маскву з захаду, паўночнага і паўднёвага захаду. На ўсіх значных шляхах стаялі процітанкавыя збудаванні.

7 лістапада на Краснай плошчы адбыўся традыцыйны парад войскаў, на якім з прамовай выступіў І. В. Сталін. (*Уключаецца запіс.*) Незвычайна ўрачыстай, грозна велічнай выглядала ў той дзень Красная плошча. Снег, які выпаў напярэдадні, зацерашваў старажытныя сцены Крамля. Было марозна. Апанутыя ў зімовае абмундзіраванне, войскі ў поўнай баявой гатоўнасці ішлі ўздоўж Маўзалея, даючы клятву партыі і ўраду ператварыць падступы да Масквы ў магілу для нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Міма трыбун праходзіла пяхота, за ёй рухаліся кавалерыя, артылерыя, танкі. Шматгалоснае «ўра», мерная хада палкоў, вуркацанне матораў зліваліся ў магутны гул.

Настаўнік. У баях пад Масквой асабліва вылучылася 316-я стралковая дывізія генерала І. В. Панфілава. Адбіваючы на працягу шасці дзён напады ворага, яны падбілі 80 танкаў і знішчылі некалькі соцень салдатаў і афіцэраў. Спробы супраціўніка авалодаць раёнам Валакаламска і адкрыць шлях да Масквы з захаду праваліліся. Тут упершыню была ўжыта сістэма глыбокай процітанкавай абароны.

Тым часам Гітлер прыспешваў сваіх генералаў. Ён патрабаваў ад іх «хуткім часам, любым коштам скончыць з Масквой». Для яе захопу нямецка-фашысцкае камандаванне засяродзіла буйныя сілы на флангах Заходняга фронту. З паўночнага захаду на Маскву накіравалася магутная групоўка з дзвюх танкавых груп і некаторых іншых частак. На Тульска-Кашырскім напрамку дзейнічала танкавае войска. Але савецкія войскі далі рашучы адпор, і на многіх напрамках наступленне гітлераўцаў правалілася.

Усё гэта гаварыла пра тое, што наспявае крызіс наступу фашысцкіх войскаў на Маскву. Перад савецкімі войскамі паўстала гістарычная задача, сутнасць якой была ў тым, што пад Масквой павінен быў пачацца

разгром ворага. Уся краіна дапамагала Маскве. З усходу бесперапынна ішлі эшалоны з узбраеннем і боепрыпасамі, прыбывалі дывізіі і брыгады з Урала, Сібіры, Далёкага Усходу. Мужныя ленынградцы не спынялі ў найскладанейшых умовах блакады кавальскую зброю, частку яе пасылалі сталіцы.

Да снежня 1941 г. агульнае становішча на савецка-германскім фронце змянілася. Чырвоная Армія спыніла рух ворага на ўсім фронце, а на флангах разгарнула наступальныя дзеянні. Нягледзячы на тое, што вораг па-ранейшаму меў перавагу ў людскіх рэсурсах і ў баявой тэхніцы, ініцыятыва ў вядзенні баявых дзеянняў стала пераходзіць да Чырвонай Арміі. Першыя перамогі пад Масквой і Растовам яшчэ больш умацавалі маральны стан савецкіх салдат. Паспелі ўмовы для пераходу ў контрнаступленне на паліўным, заходнім, напрамку. Яно павінна было адыграць вялікую ролю ў рашэнні найважнейшых задач — вырваць у ворага стратэгічную ініцыятыву, змяніць ход вайны на сваю карысць. 5—6 снежня 1941 г. савецкія войскі перайшлі ў контрнаступленне. Пагроза сталіцы была ліквідавана.

Фізкультхвілінка. Настаўнік прапануе вучням падвесці вынікі бітвы пад Масквой з дапамогай падручніка.

Выкарыстоўваючы вучэбны матэрыял на с. 145—147, ён тлумачыць, якія рашэнні былі прыняты ў Лондане аб аб'яднанні ў барацьбе супраць фашысцкай Германіі. Затым настаўнік прапануе вучням знайсці сутнасць закона аб ленд-лізе, дае інфармацыю аб прычынах уступлення ў вайну ЗША. Пасля характарызуе становішча на савецка-германскім фронце летам 1942 г., знаёміць вучняў з загадам Сталіна № 227 «Ні кроку назад!» і адзначае, што 17 ліпеня 1942 г. пачалася Сталінградская бітва.

Для замацавання атрыманых ведаў вучням прапануецца схема «Бой». Клас трэба падзяліць на групы, і кожны вучань рыхтуе пытанне па тэме і «атакуе» ім членаў другой групы, а тыя ў сваю чаргу «абараняюцца» адказамі на пытанні.

Для выхавання пацыфісцкіх пазіцый вучням прапануецца прагляд флэш-фільма з выкарыстаннем фатаграфій сучасных войнаў і выразамі знакамітых асоб аб вайне.

Дамашняе заданне: прачытайце § 23 падручніка, адкажыце на пытанні (с. 149).